

1. Úvod

Téma Arabské jaro jsem si zvolil, jelikož mě velmi zajímá a také je v současné době Blízkého východu velmi aktuální.

Cílem práce je zjistit, jakou roli hrají po dobu trvání arabského jara Saúdská Arábie a Írán, a jaký vliv mají na dění v region. Díky svému studijnímu pobytu v Íránu se pokusím objektivně prezentovat postoje iránské strany k Arabskému jaru a stejně tak i postoj Saúdsko-arabské politiky k uvedené revoluci. Časové období, kterému se budu věnovat, ohraničíme lety 2010-2015.

První kapitola nastíní fenomén Arabského jara a také ukáže postupné šíření tohoto jevu a jeho dopady na jednotlivé země Blízkého východu. Ve druhé kapitole, věnované Saúdské Arábii, si představíme zahraniční politiku tohoto státu, jeho pomoc jednotlivých zemí a jeho zapojení do dění. Třetí kapitola představí pohled a postoj Íránu a v poslední části shrneme předešlé dvě kapitoly. Pro překlad přepisu z arabštiny budu používat transkripci od prof. Kropáčka. Pro tuto práci jsem použil obsahovou analýzu textu.

Na začátku je potřeba definovat co je pojmem „Arabské jaro“¹ myšleno, a také kdy a kde přesně můžeme vidět jeho počátky. Jedná se o revoluci na Blízkém východě a severní Africe, která začala v listopadu 2010 v Tunisku, ale naplno se projevila až v jarních měsících roku 2011, což vedlo k mnoha politickým zvrátům (Egypt, Tunisko, Sýrie, Irák). Tato práce se bude týkat spíše zemí, ve kterých se „jaro“ neovlivnilo vnitřní politiku, avšak ukázalo postavení těchto států na Blízkém východě, potažmo i ve světě. JE možná zde porovnat jednání státu, ve kterém

¹ Termín „Arabské jaro“ odkazuje na evropské události roku 1848 a na tzv. pražské jaro roku 1968. Historie se ovšem, navzdory populárním příslovím, neodehrává v cyklech. Rovněž se nám ztrácí z dohledu zvláštnosti jednotlivých událostí v konkrétních zemích, například rozdíl mezi tzv. jasmínovou revolucí v Tunisku a občasnou válkou v Sýrii. Pro účely zjednodušení ale budeme tento termín používat.

převažuje sunnitský (wahhábistický) výklad islámu, se zemí, která preferuje ší'itské (potažmo Chomejního) vnímání tohoto islámu.

Saúdská Arábie je království založené na ideologii wahhábismu, politicky vedené rodinou Al- Sa'ud, a disponuje svými značnými zásobami „levné ropy“, což mu umožňuje mít jistý politický vliv v regionu. Dále se na území této země nacházejí nejposvátnější místa islámu Mekka a Medína. Země dodržuje zákony šari'a. Po převratu v Íránu se toto království stalo hlavním spojencem západních zemí vedených USA v regionu.

Oproti tomu Írán je po převratu vedeném ajatolláhem Chomejním roku 1979 hlavním lídrem ší'itského islámu v regionu a jeho ústava je založená na sepsaných dokumentech velájat-e faqih². Na rozdíl od Saúdské Arábie se jedná o islámskou republiku, vedenou prezidentem, ovšem skutečná moc je vykonávaná rahbarem³.

2. Stručný přehled událostí arabské jaro

Fenomén Arabského jara, který zasáhl celý Blízký východ, se odlišuje od dob 50. a 60. let dvacátého století, kdy revoluční tendence měly spíše anti-koloniální charakter a základ měly v nacionalismus či reformismu.⁴ Hlavní důvodem vypuknutí „jara“ byla snaha majority o zlepšení situace ve vlastním státu.

Na postup demokratizace v arabských zemích musíme pohlížet jinak, a to především díky odlišné politicko-sociální struktuře společnosti, a také proto zde využít některé „Západní“ postupy.

Po skončení studené války se region Blízkého východu dostal do popředí zájmu vyspělých států, které měly tendence k uplatnění demokracie, jež

² AXWORTHY, Michael. 2009. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*.s.188

³ KROPÁČEK, Luboš. 1999. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*.s. 107

⁴ PANARA, Carlo a Gary WILSON. 2013. *The Arab spring: new patterns for democracy and international law*. s. 3

by zamezila dalšímu nedodržování lidských práv a svobod. Z této doby máme mnoho zpráv o mučení a nelidském zacházení s lidmi napříč arabským světem. Model demokratizace, který bylo možné použít napříč střední a východní Evropou, však na Blízkém východě narazil. Jedním z hlavních problémů bylo také, že arabština neznala určité výrazy a bylo těžké je srozumitelně přeložit.

Například Saúdská Arábie je členem Ligy arabských států a ta až v roce přijala 22. května 2004 chartu o lidských právech, vstoupila v platnost 16. března 2008, kde se snažili o větší kompatibilitu evropský práv a islámského práva šarí'a.

Přeměny moci z autokracie v demokracii jsou velmi obtížné a nelze je uskutečnit v krátkém časovém rozsahu. Kromě toho přišlo Arabské jaro po 11. září 2001 a válce proti terorismu.

Koncem roku 2010 ukázalo sebeupálení tuniského pouličního prodejce Muhammada Búazíího, z města Sidi Bouzid, na frustraci, korupci a další problémy v tuniské společnosti a politice.⁵ Sebeupálení je totiž v islámském světě ukázkou toho, že je člověk zcela zoufalý. V Tunisku to způsobil tento čin rozkol mezi civilisty a bezpečnostními složkami. Ačkoliv k tomuto specifickému aktu došlo v jedné zemi, způsobil pravděpodobně zemětřesení v celém Arabském světě a byl důsledkem změny několika politických režimů. V následujících týdnech, měsících a letech se revoluce přesunula do Egypta, Libye, Jemenu, Sýrii a otřáslo Bahrajnem.

K šíření revoluční nálady přispěly také sociální sítě (Facebook, Twitter a další), které sehrály důležitou roli při komunikaci a rychlému shromáždění většího počtu lidí k protestům.

Je nutné také podotknout, že většina těchto režimů využívala svojí moc na to, aby se udržela u moci, úprava zákonů před volbami nebo vyškrtnutí kandidátů na volebních seznamech bylo běžnou praxí.

⁵ SADIKI, Labri. *The Bouazizi 'big bang'* [online].

Než se zaměříme na jednotlivé země, shrneme si tři teorie, které vyznívaly z úst publicisty Roger Hardy, a které sdělují, jak by měl jedinec nahlížet na Blízký východ. *Zprv, že všechna politika je místní a i když mají arabské země stejné problémy, tak každá má odlišné řešení. Zadruhé, že islám je nedílnou součástí těchto zemí a zůstává hlavním náboženstvím. Zde mohou být velké rozepře v pohledu různých generací, ale všemi je islám velmi silně vnímán. Třetí (a především pro západního pozorovatele nejdůležitějším) faktorem je, že Západ (v čele s USA) nemůže být vůdcem těchto zemí, ale musí ji nechat samostatnost a podporovat je pomocí rad.*⁶

Tunis

Tuniská revoluce, také známa jako Jasmínová revoluce, začala již 18. 12. 2010 sérií pouličních protestů po celé zemi. Po mnoha demonstracích a několika set mrtvých lidech abdikoval dne 14. 1. 2011 prezident Zín al-Ábidín Ben Alí a odletěl do Saúdské Arábie.⁷

Došlo ke zrušení vládního ústavního demokratického shromáždění a disident Rášid Al-Ghannúší se mohl vrátit. První svobodné parlamentní volby od roku 1956 se konaly v říjnu roku 2011, kde vyhrála v strana an-Nahda, která byla za vlády Ben Alího zakázána. Poté se v listopadu konaly prezidentské volby, ve které vyhrál Munsif al-Marzúqí, který vládl do konce roku 2014 a potom ho nahradil al-Bádží Qá'id as-Sabsí. V roce 2014 byla také přijata nová ústava. Strana an-Nahda byla velmi benevolentní k prosazování svých cílů. Po revoluci nebyla v zemi snadná situace, docházelo zde k nárůstu problémů v mnoha oblastech společenského života. Ekonomické změny slibované novou vládou nebyly dokončeny, začala růst inflace, mladý Tunisáné, kteří byli hybnou silou v revoluci, měli stále problém najít si slušnou práci. Tyto nálady ve společnosti vedly k radikalizaci a ta dala vyniknout některým skupinám,

⁶ HARDY, Roger. What happened to the Arab Spring?

⁷ BERÁNEK, Ondřej. 2013. *Arabské revoluce: demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady*. s.170

nejvýznamnější je pravděpodobně Ansár aš-Šarí'a. Skupina provedla několik útoků proti vládě, například v roce 2012 zaútočila na americké velvyslanectví⁸, dále v roce 2013 provedla útoky na několik vládních představitelů.⁹ V březnu roku 2015 zaútočila skupina teroristů na tuniské muzeum Bardo, přičemž zde zemřelo 20 lidí a mnoho dalších bylo zraněno.¹⁰ Tento incident byl poslední v řadě problematických událostí, které Tunisko potkaly. K útokům se později přihlásila teroristická organizace ISIS (Islamic state in Syria).¹¹ Tento čin měl být odvetou za smrt jejich vůdce v Libyi.

Egypt

25. 1. 2011 se rozpoutala obdoba Jasmínové revoluce také v Egyptě a je známa jako Revoluce 25. ledna. Hlavním sídlem demonstrantů se stalo náměstí Tahrír, kde se po celou dobu protestů zdržovalo několik tisíc lidí. I přesto, že revoluce trvala jenom krátký čas a na jejím konci došlo k sesazení prezidenta Husního Mubáraka, na Egypt mělo obrovské dopady. Mubárak byl následně zatčen a čeká ve vězení na výsledky soudního procesu, který ho s největší pravděpodobností pošle do vězení, avšak Mubárak trpí již od roku 2010 zdravotními problémy, díky nimž musel být několikrát hospitalizován, a jeho soudní proces to oddálilo.¹² Na přelomu dubna a května roku 2011 se konaly první svobodné volby, ve kterých se vítězem stala strana Muslimského Bratrstva, která byla až do revoluce zakázaná. Následně, v červnu rok 2012, získal post prezidenta kandidát Muslimského bratrstva Muhamed Mursí, který chtěl v zemi prosadit novou ústavu. Proti tomuto aktu se zdvihla vlna nevole od občanů a za podpory armádních složek byl 3. července 2013 Muhameda

⁸ AMARA, TAREK. Two dead as protesters attack U.S. embassy in Tunisia.

⁹ AFP, (ed.). Tunisia leaders evicted from police memorial.

¹⁰ STEPHEN, Chris. *Tunis museum attack: 20 people killed after hostage drama at tourist site* [online].

¹¹ ISIS také možno najít názvy ISIL (Islamic state in Levante) nebo IS (Islamic State)

¹² BEININ, Joel a Frédéric VAIREL.. *Social movements, mobilization, and contestation in the Middle East and North Africa*. s.224

Mursí svržen.¹³ V zemi byla stanovena prozatímní vláda, zrušila se Mursího ústava, vypsalý se nové volby, ve kterých zvítězil Abdul Fattáh el-Sísí a strana Muslimského bratrstva byla zakázána a zapsána na seznam teroristických organizací. El-Sísí navrhl změny v ústavě z roku 2012, které byly jednoznačně přijaty. Již od začátku revoluce až do dnešních dní měla velkou moc v rozhodování o dění ve statě armáda. Egypt díky častým změnám ve vládě ztratil vůdčí roli jednoho z velkých představitelů arabského světa.

Libye

Další zemí kde se naplno projevílo Arabské jaro byla Libye. Zde se již od ledna 2011 projevovaly tendence na změnu ve vedení státu. Dne 15 února 2011 byla oficiálně započata revoluce, která trvala přes 8 měsíců. Protesty započaly v městě Benghazi, kde se ihned vytvořila opoziční vláda a již koncem února ovládala oblast od Benghazi až k egyptským hranicím. Během 8 měsíčních bojů se Muhammad Kaddáfí nebál využívat živé štíty a bombardovat povstalce, a proto se OSN rozhodla 19. března rezolucí 1973¹⁴ vyhlásit nad Libyí bezletovou zónu. Hlavní město Tripolis bylo dobyto 22.8 a Kaddáfí uprchl. Boje proti jednotkám Muhammada Kaddáfího, pokračovaly až do 20. 10. 2011, kdy byl tento diktátor nalezen a zabit davem lidí.¹⁵ Po skončení revoluce se prozatímní vláda zavázala změnit ústavu a rozhodla, že vypíše volby. Volby se konaly v roce 2012 s vítězem stala liberalistická aliance, složená z mnoha organizací. Vedení Libye pod touto aliancí netrvalo příliš dlouho a již od června 2013 vidíme opětovný nárůst islamismu. Díky slabé vládě se země začala rozdělovat na několik autonomnějších oblastí, které zapříčinily, že 16. května 2014

¹³ WILSON, Steve (ed.). *President Mohamed Morsi rejects Egypt army's ultimatum, as ministers resign* [online]

¹⁴ *Security Council Approves 'No-Fly Zone' over Libya, Authorizing 'All Necessary Measures' to Protect Civilians, by Vote of 10 in Favour with 5 Abstentions* [online]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2011/sc10200.doc.htm>.

¹⁵ BERÁNEK, Ondřej. 2013. *Arabské revoluce: demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady*. s.174

započala v Libyi občanská válka trvající až do dnešní doby. Proti sobě bojuje několik mocenských skupin: Libyjský vláda zastoupená národní armádou, islamistická strana Nového Národního Kongresu, která má navazovat na stranu za vlády Muhammada Kaddáfího, a libyjská pobočka ISIS, která je ve spojení s Rada šúry revolucionářů Benghází (organizací skládajícím z ozbrojených sil Tuaregů a Berberů). Současná situace vLibyi je nejasná a vláda sídlící v Benghází ovládá pouze polovinu země. Konec této občanské války je v nedohlednu.

Na Bahrajn, Jemen a Sýrii se podíváme detailně v nadcházejících dvou kapitolách, zde si pouze nastíníme nejdůležitější momenty z dění v těchto zemích.

Bahrajn

Bahrajn je jediným státem perského zálivu, kde naplno proběhla revoluce známá jako Perlová nebo povstání 14. února. Místem hlavních demonstrací se stal Perlový kruhový objezd v Manamě, kde byli ve čtvrtek 17. února 2011 zabití 4 povstalci a tento den je známý jako „Krvavý čtvrtek.“¹⁶ V dalších dnech se král Hamád bin Ísa Ál Chalífa snažil pomocí armády protesty potlačit, protože se přesunovaly i do obchodních a ekonomických čtvrtí hlavního města a ochromovali chod celého státu. V Bahrajnu jsou majoritním obyvatelstvem ší'íté, ale u vlády je sunnitské královská rodina. Tento fakt způsoboval problémy a podněcoval u obyvatel země touhu po změnu. *"Lidé chtějí reformu režimu," to hlásal slogan, který byl obdobou demonstrantů v Káhiře a Tunisu ("Lidé chtějí pád režimu"), ale s náhradou Islah (reforma) pro Isqat (pád).*¹⁷ Tento jev byl odlišný od jiných revolucí, které na Blízkém východě probíhaly. Je nutné podotknout, že mezi účastníky protestů byli pracovníci, kteří do této země přijeli za výdělkem. Rebelové v Bahrajnu se nesnažili svrhnout monarchii, usilovali pouze o zlepšení své sociální

¹⁶ MATTHIESEN, Toby. 2013. *Sectarian gulf: Bahrain, Saudi Arabia, and the Arab Spring that wasn't.* s 37

¹⁷ Tamtéž. s.12

situace. Král si prostřednictvím GCC požádal o pomoc s řešením situace a 14. března přišlo na pomoc bahrajnské armádě 1500 vojáků. Potlačit povstání se jim podařilo 18. března, který brán jako den ukončení revoluce. Následkem vzpory bylo v dubnu srovnáno 35 ší'itských mešit. V květnu se sešlo 13 lídrů opozice a královské rodiny aby pohovořili o změnách ve fungování státu. Jednání pokračovala celý rok a 8. března se konala protivládní demonstrace, které se účastnilo něco mezi 100-250 tisíci obyvatel, aby podpořili opoziční snažení o změny. Během dalších let se konaly další protesty, které nebyly takových rozměrů. Současná situace v Bahrajnu je prozatím klidná.

Jemen

V Jemenu započaly protesty 27. ledna 2011, kdy v hlavním městě San'á vyšlo do ulic více než 16 tisíc lidí, aby se vyjádřili ke stávající sociální situaci (nezaměstnanost, korupce, ekonomické problémy). Prezidentem Jemenu byl Alí Abdulláh Sáleh, který vládl zemi od jejího sjednocení. V polovině května se připravila dohoda o ukončení nepokojů, za podmínky odstoupení prezidenta z funkce. Ten návrh prvně slovně přijal, ale o pár dní později ho nestvrdil podpisem. Opoziční frakce měly také rozdílné názory na to, jaké změny by měly být provedeny. Po roce a jednom měsíci došlo k dohodě, že prezident abdikuje a za to dostane plnou imunitu. V Jemenu zemřelo během Arabského jara více než 2000 lidí, což je po Sýrii druhý největší počet ze všech zemí. Novým prezidentem se 27. 2. 2012 stal Abd Rabbuh Mansur Hádí a v tento den také formálně skončilo revoluce.¹⁸ Hádí diskutoval s opozicí o podobě reformů, které by byly přijaty většinovou společností, a těšil se popularitě občanů. Čelil ale příliš rozsáhlým problémům. V roce 2014 získala v západní části země moc skupina Huthiu, která je součástí Ansáru Alláh (pomocníci boží). Tato skupina využívá nestabilní situace v zemi a stupňuje útoky na vládnoucí

¹⁸ *Yemen's president Ali Abdullah Saleh cedes power* [online].

stranu. Huthiové v listopadu 2014 vydali prohlášení, že nesouhlasí se stávající vládou a žádají o rezignaci hlavy státu. Ta přichází v lednu 2015, kdy odstoupí prezident i celý jeho kabinet. Následně se Spojené národy a GCC staví proti této organizaci a přes území Saudské Arábie na Huthie útočí. Nutno zmínit, že velkým spojencem je ISIS, který jim dodává zbraně. I zde je konec bojů v nedohlednu.

Sýrie

Sýrii také zasáhly protesty spojované s Arabským jarem, které i zde následně přerostly do stále trvající občanské války. Malé shromáždění probíhala již od 28. ledna 2011 a v masové protesty přerostla po 15. březnu, kdy se proti sobě postavila sunnitská opozice a vládní složky v čele s prezidentem Bašárem Asadem. Velkým regionálními spojenci syrské vlády je Libanon a Írán. Složení opozice se přibývajícím časem měnilo, zpočátku to bylo několik kandidátů, kteří byly podporováni západními mocnostmi, postupem času se ale opozice roztříštila na mnoho subjektů, které bojovaly jak proti vládnímu režimu, tak sami proti sobě. V dubnu 2012 Spojené národy vytvořily pozici velvyslance Spojených národu a Ligy arabských států pro Sýrii, kterou zastává Kofi Anan. Velvyslanec se snažil vyjednat mírové řešení přes šestibodový plán¹⁹, to se mu však nepovedlo a proto k 31. 8 2012 skončil a nahradil ho Lakhdar Brahimi. Největšími spojenci asadovského režimu jsou Rusko a Írán dodávající do země zbraně a vojenské potřeby. V opozičních stranách se postupně objevili velmi extremistické strany, např. al-Nursa²⁰, která je odnoží Al-Qaidi v oblasti Levanty. V červenci 2013 se do této války přidal i ISIS, když utočí na město Azaz a postupně získal kontrolu nad východními provinciemi Sýrie. Z města Al-Raqqah si ISIS udělal hlavní město i přesto, že největším městem, které ovládá, je irácký Mosul. Režim Bašára Asada i opozice si uvědomuje, že ISIS bude tím největším problémem a tak, byť nepřímou spojují v boji proti této organizaci. V červnu

¹⁹ *Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States* [online]

²⁰ *Jabhat al-Nusra* [online]

2014 se konaly volby, ve kterých vyhrál Asad drtivým vítězstvím. Výsledky voleb uznali za platné Brazílie, Kuba, Indie, Írán, Irák, Rusko, ale Evropská Unie, Spojené státy americké a GCC zpochybnili platnost výsledku. Od září 2014 západní mocnosti bombardují sídla ISIS, která se nacházejí na území Sýrie. Podle dokumentů zveřejněných Edwardem Snowdenem by měla syrská vláda cenzurovat některé opoziční stránky. Podle Spojených Národů si konflikt vyžádal již 220 tisíc obětí a podle Syrského střediska pro lidská práva by tato čísla měla pohybovat někde mezi 220 – 313 tisíci mrtvých. O svůj domov přišlo v průběhu občanské války 4,5 milionu (podle Spojených národů) až 5,1 milionu (podle iDMC²¹) syřanů a přes 3.4 milionu lidí žije v uprchlických táborech. Během války se také poničilo nebo bylo zničeno 5 z 6 památek UNESCO a další se historické artefakty jsou ničeny.

²¹ iDMC – mezinárodní monitorovací organizace pro přestěhování

3. Saúdská Arábie

Saúdská Arábie (arabsky العربية السعودية *Al-Arabijah as-Su'ūdīyah*, oficiálním názvem Saúdskoarabské království) je stát na Blízkém východě v oblasti jihozápadní Asie. Jde o islámskou absolutní monarchii, kterou ovládá široká královská rodina. Saúdská Arábie je jednou z nejteokratičtějších zemí na Blízkém východě; zhruba 97 % obyvatel vyznává islám (z asi 90 % sunnitský), který je jediným povoleným náboženstvím Saúdská Arábie nebyla nikdy kolonizována Evropou. V zemi se nacházejí dvě nejsvětější místa islámu, Mekka a Medína.

Ústavu představují korán a sunna a zdrojem práva je šarí'ca. Tato země nebyla nikdy kolonizovaná Evropou. Moderní království založil v září roku 1932 Abd al-Azíz ibn Sa'úd²², a to díky podpoře britské vlády, která mu pomohla roku 1902 svrhnout osmanskou vládu. Předtím svou moc Ibn Sa'úd rozšiřoval a upevňoval prostřednictvím wahhábistického hnutí Ichwán (bratři). Stát má druhé největší zásoby ropy na světě a je jejím největším vývozcem, proto tato surovina dominuje celé ekonomice. V 70. letech začala Saúdská Arábie hrát významnou roli v politice Blízkého východu i celého světa. Ekonomicky je království liberální, ale saúdskoarabská společnost je silně konzervativní. Mezi přetrvávající problémy patří porušování lidských práv, diskriminace žen a působení teroristických organizací.

3.1 Saúdská Arábie její politický systém a zahraniční politika a směřování

Díky beduínům se moc Abd al-Azize rozšířila na celý poloostrov velmi rychle. Wahhábité 1. září 1924 dobyli a zdevastovali Tá'if a 16. října vstoupili do Mekky. Po roce obléhání a následném dobytí Medíny se Abd al-Azíz prohlásil králem Hidžázu, Nadždu a přilehlých oblastí a v roce 1927 Britové uznali jeho království.

²² KROPÁČEK, Luboš. 1999. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*.s. 152

Abd al-Azíz upevňoval svou moc ve všech sférách vlivu a jeho vláda se proměňovala v despotii. Ekonomickou moc mu zajišťovaly britské příspěvky, muslimské poutě a později příjmy z ropy. Od roku 1942 navázalo USA se Saúdskou Arábií diplomatické styky. Saúdská Arábie byla v roce 1943 zahrnuta do Zákona o půjčce a pronájmu a po jaltské konferenci bylo uzavřeno několik dohod mezi těmito dvěma státy; Američané např. mohli v zemi stavět vojenské základny a Saúdové získali dodávky amerických zbraní.

Konec Abd al-Azízovy vlády a jeho první následníci

Poválečné období je ukázkou rozvoje ropného průmyslu. Státní příjmy se rychle navyšovaly, ale socioekonomická a politická situace v zemi se téměř nevyvíjela a do konce 50. let byla Saúdská Arábie jednou z nejzaostalejších zemí Blízkého východu. Většina odvětví byla na velmi nízké úrovni rozvoje. Až do roku 1963 bylo v zemi běžné otroctví, po tomto roce však bylo na nátlak světových mocností zakázáno. Poté se v zemi začalo rozvíjet podnikání, a to hlavně ve spojení s činností ropné společnosti Aramco. Saúdská vláda dostávala zpočátku od amerických ropných společností pouze malé poplatky za vytěžené barely, což se změnilo v roce 1950, kdy byly zisky rozděleny 50 na 50.

Abd al-Azíz zemřel v roce 1953 a zanechal po sobě 34 synů.²³ Prvním z jeho následovníků byl král Sa^úd. Vliv islámu na vedení země se za Sa^údovy vlády ještě zvýšila a ze Saúdské Arábie se stala v podstatě teokracie. Jediným pramenem práva se stala šarí^á a islám začal výrazně zasahovat do všech oblastí společenského života. Krize roku 1958 rozdělila rodinu na 3 skupiny: první byla věrná Sa^údovi, druhá chtěla nastolit konstituční monarchii a v čele třetí stál následník trůnu princ Fajsal. Na nátlak svých bratrů předal v roce 1958 král Sa^úd Fajsalovi široké pravomoci a 2. listopadu 1964 Fajsal usedl na trůn.²⁴

²³ BAHBOUH, Charif. 2011. *Království Saúdské Arábie: historie, literatura, geografie = Mamlakat al-'Arabiját as-Sa'ūdiját*. s.15

²⁴ Tamtéž. s.88

Zavedl několik ekonomických reforem, ale jinak pokračoval po vzoru svých předchůdcích v absolutistické vládě, útisku politických soupeřů a vměšování se do soukromého života obyvatel. V 60. letech došlo v Saúdské Arábii k velkému posunu v modernizaci celého státu na všech úrovních života od ozbrojených sil až po školství, který byl možný díky obrovským zásobám ropy. V 70. letech se tato důležitost ropy zvýšila natolik, že Saúdská Arábie začala být jedním z lídrů na Blízkém východě, potažmo celém světě. Král Fajsal se snažil dovést zemi ke kapitalismu pozvolna, avšak s jeho smrtí se tento směr výrazně zrychlil. Vznikaly nové společnosti napříč všemi směry ekonomiky, které království buď samo založilo, nebo v nich alespoň vlastnilo podíl. Ačkoli se Saúdská Arábie sama snažila o kapitalistický stát, na arabském poloostrově podporovala spíše organizace, které byly proti islámské a nedemokratické.

Král Fajsal byl 25. března 1975 zavražděn svým synovcem Fajsalem ibn Musájdem a na trůn nastoupil král Chálid, jehož vláda měla uvolněnější ráz, a tak se např.: ropně bohatství se dostalo více mezi lidi, propouštěli se političtí vězni atd. Během 70. let se také projevovala nespokojenost náboženských skupin, které byly diskriminovány (hlavně ši'ité ve Východní provincii).

Zajatí povstalci, kteří v roce 1979 obsadili Velkou mešitu v Mekce, kde se snažili rodinu as-Sa'ud donutit ke změně. V roce 1980 byla znárodněna společnost Saudi Aramco.²⁵ Chálid zemřel 13. června 1982 na infarkt a nahradil král Fahd.²⁶

První válka v Zálivu roku 1991, vyvolala nespokojenost některých hnutí, protože USA využívali Saúdskou Arábii jako svojí hlavní základnu na útoky proti Saddámovi Husajnovi. Hnutí se postupně vyvíjela a

²⁵ ZIEGLER, Helen. *Saudi Aramco: A Brief Overview About Saudi Aramco* [online].

²⁶ BAHBOUH, Charif. 2011. *Království Saúdské Arábie: historie, literatura, geografie = Mamlakat al-'Arabijāt as-Sa'ūdijāt*. s.92

z některých se staly teroristické organizace asi nejpropagovanější je Al-Qáida, protože Bin Ládín byl saudský občan.

Král Fahd vládl až do své smrti 1. srpna 2005, poté ho nahradil král Abdalláh. Abdalláh usiloval o větší demokratizaci království a aktivnější zapojení se do boje proti terorismu. Za jeho vlády probíhaly i ekonomické reformy a ženy dostaly více práv. Arabské jaro přímo v Saúdské Arábii bylo potlačeno už v začátcích a to všemi prostředky, kterými bylo násilí, také tlak ideologický a duchovních vůdců, v neposlední řadě finanční kompenzace. V lednu 2015 král Abdalláh zemřel a nahradil ho jeho bratr Salmán.²⁷

Po stručném popisu historii Saúdské Arábie si představíme její politický systém a zahraniční politiku. Království je ekonomicky liberální, což znamená, že je důraz kladen na soukromé vlastnictví a volný obchod (i když jen v rámci královské rodiny; většina bohatých lidí jsou jejími členy). Výkonnou moc zastupuje král, který je také premiérem a každé 4 roky je volen radou slouženou z členů rodiny, kterou sám jmenuje. Zákonodárná moc je zajišťována skupinou 150 členů, která navrhuje a schvaluje zákony, avšak konečné slovo má ale vždy král. Nástupnictví krále je vyřešeno Komisí věrnosti, kterou založil král Abdalláh, a která slouží k vybrání dalšího vhodného kandidáta a také předchází sporům o nástupnictví, které byly u minulých panovníků časté. Saúdská Arábie je díky současné situaci největším spojencem Západu na Blízkém východě a snaží zavádět zákony pro větší demokratizaci vlády. Království se také v posledních letech snaží bojovat velmi silně proti terorismu, ale ozývají se hlasy, že někteří členové královské rodiny podporují teroristické organizace. Důležitou součástí saudsko-arabské společnosti jsou úlamá,²⁸ kteří mají velký vliv na školství, zákony a kulturu. Internet v zemi je regulován. Zahraniční pracovníci nemají v zemi skoro žádná práva a musí se řídit přesnými normami. V Saúdské Arábii je také zakázáno

²⁷ BLACK, Ian. *Saudi Arabia's King Abdullah dies at 90* [online].

²⁸ KROPÁČEK, Luboš. 2003. *Duchovní cesty islámu*. s.50

vytvářet politické strany a odborových organizací, avšak i přesto existují domácí i v zahraničí organizace, které tento zákaz porušují.

3.2. Současný politický vliv SA na BV a její angažovanost v Arabském jaru

Také je pokračující debata o tom, který stát Írán či Saúdská Arábie, hraje největší roli v době Arabského jaru. Z výše uvedených států, kterým se vyhnulo vnitřní povstání, z něhož Saúdská Arábie byla velmi aktivní v pomoci Spojeným státům v úsilí, aby se zabránilo většímu šíření a rozmachu negativních tendencí v regionu.

Saúdská Arábie v čele s králem Abdallahem varovala USA před vzrůstající nespokojenosti v Egyptě za Mubárakovy vlády. Obamova vláda však tento názor a také na radu proto, aby pomohla udržet Mubaraka u moci, reagovala negativně.²⁹ Proto se Saúdská Arábie rozhodla soustředit svou moc k ochraně pouze zájmu v rámci regionu. Jedním z nástrojů jak může Saúdská Arábie ovlivňovat chod Blízkého východu, je o organizace GCC (Gulf Cooperation Council (Rada pro spolupráci v Perském zálivu)), kterému saudské království předsedá.

Lze uvést několik příkladů. Pokud GCC například pošle svoji pomoc bahrajnskému králi, Saúdská Arábie tím rozšiřuje propast mezi sunnity a ši'ity ve svůj prospěch, jelikož využívá vlivu svých peněz, aby mohla ukázat, že dokáže uhasit regionální požáry.

Za druhé, podle Johna Bradleyho, Saúdská Arábie hraje jedinečnou roli v Arabském jaru. Bradley uvádí tyto úlohy království: Saudská Arábie má ochránářskou ruku, silnou jako železo a Rijád neúnavně pracuje na stupňování ovládnutí a řízení celé oblasti.³⁰

²⁹ MABON, Simon. 2013. *Saudi Arabia and Iran: soft power rivalry in the Middle East*. s.91

³⁰ Tamtéž. s 185

Za třetí jeho rostoucí vliv Saúdské Arábie je také zapříčiněn krizí v Egyptě, který byl kdysi lídrem arabského světa, ale díky změnám po Arabském jaru, kdy Mubárak padl, nemá už tak silnou pozici. Pro celý svět je vláda post-Mubárakovském Egyptě je dobrým spojencem, nicméně její stabilita není taková jako u saúdské vlády. Otázkou však zůstává, jak tuto situaci změní nový saúdský král Salmán.

Saúdové rozšířili svojí přítomnost v MENA (Middle Eastern and North Africa region) jako protiváhu povstání a to jim značně nahrává, neboť díky klesajícímu vlivu USA a možnému strachu z ší'itské populace v Libanonu, Kuvajtu, Kataru, Spojených Arabských Emirátech, Jemenu, se nejdůležitějšího hráče v sunnitském světě stává právě Saúdskou Arábií.

Zde vyvstává další důležitá otázka, a to jak dlouho vydrží Saúdské Arábie uplatňovat svůj vliv v této míře na celý MENA region? Z krátkodobého hlediska rozdrtila Saúdská Arábie problémy s ší'itskou menšinou ve východní provincii zdárně. Z hlediska dlouhodobého by ovšem měla najít řešení ve formě dialogu, čímž by mohla předejít dalším problémům a také ukázat svou diplomatickou vyspělost. Mimo jiné by to dokázalo, že arabský svět důležitým hráčem na světovém politickém kolbišti i přesto, že v současné době prochází transformací.

Arabské jaro přidalo Saúdské Arábii větší důvěryhodnost v očích Západu, a to když se prostřednictvím GCC účastnila současných bojů v Sýrii a Jemenu. Zásah v Bahrajnu pomohl saúdské vládě i na domácí politické scéně, protože tím předešla větším problémům ve své východní provincii Dammám, které s Bahrajnem sousedí a je zde větší ší'itská společnost. Příkladem může být zákaz demonstrací ze dne 11. března, který je označovaného jako „Den Hněvu“³¹ a byl odpovědí na zapojení království v bahrajnské revoluci. Tento den se ale obešel bez větších emocí. I přesto, že k němu na Facebooku bylo přihlášeno přes deset tisíc lidí, pouze jeden demonstrant Khalid al-Juhani, protestoval v Rijádu, kde byl

³¹ <http://www.theguardian.com/world/2011/mar/11/saudi-arabia-police-quell-protests>

následně vzat do vazby.³² Království mělo strach, že při větších protestech by se sunnité a ši'ité spojili proti panovníkovi a mohli by jej svrhnout. Vliv Saúdské Arábie v Bahrajnu je pořád velký a dlouhou dobu ještě zůstane.

V Sýrii však Saúdská Arábie v počátcích konfliktu roli jednoho z největších podporovatelů anti- Asadovské opozice, když se jí snažila podporovat a buď pomocí GCC nebo i přímo finančními dotacemi. Postupem času se, ale její postoj změnil a to převážně z důvodu vzniku ISIS.

³²BLACK, Ian. *Saudi Arabian security forces quell 'day of rage' protests* [online].

4. Írán

Írán (persky ایران, původně *Árjan*, neboli země *Árjů*, Íránská islámská republika) je muslimský stát v Přední Asii, dříve nazývaný Persie. Zhruba 99.5 % obyvatel vyznává islám (z asi 90-95 % ši'itský), zbylých 5-10% jsou sunnité a sufisté, další náboženství u Ahl al-Kitáb, které jsou judaismus a křesťanství, jsou tolerovány společně se zoroastrismem. Nejvýznamnějšími duchovními místy v Íránu jsou Mašhad, Qom, Isfahán.

Moderní dějiny Íránu začínají v roce 1925, kdy se k moci ujala dynastie Pahlaví, ovšem islámskou republikou se tato země stala až po převratu roku 1979, která byla vedena Ajatolláhem Chomejním. Od tohoto data je ve státě například nařízeno, aby si zahalovaly vlasy.

4.1 Írán a její politický systém a zahraniční politika a směřování

Reza Chán, zakladatel dynastie Pahlaví, se dostal k moci v roce 1925, kdy sesadil kadžárovského vůdce Ahmada. Oficiální název Írán se začal používat v roce 1935.³³ Dne 24. srpna donutila spojenecká vojska Reza Chán rezignovat a na jeho místo byl dosazen Muhammad Reza Pahlaví. V roce 1943 se v hlavním městě konala Teheránská konference.

Během 60. let se aktivním kritikem šáhovy „bílé revoluce“ stal Ajatolláh Rúholláh Chomejní, který veřejně odsuzoval vládu. Jeho popularita rostla, a proto byl zatčen a vězněn po 18 měsíců. Po svém propuštění v roce 1964 pak veřejně kritizoval vládu Spojených států a následně byl poslán do exilu. V Turecku a poté v Iráku pokračoval ajatolláh v ostré kritice šáhovy politiky.

Od roku 1979 doteď

Od konce roku 1977 se zvýšila intenzita protestů proti režimu a v prosinci 1978 vyšly do ulic milióny lidí, což vedlo k ochromení ekonomiky. V polovině ledna Šáh opustil zemi a 1. 2. 1979 přilet

³³ AXWORTHY, Michael. 2009. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. s.166

z francouzského exilu ajatolláh Chomejní do Íránu. 11. února 1979³⁴ se z šáhovského Íránu stala islámská republika a od 1. dubna byla oficiálně uznána nová forma státního uspořádání.

Revoluce z roku 1979 přeměnila Írán v konzervativní teokratický stát. V íránské teokratické ústavě je zakotvena funkce duchovního vůdce rahbara, který má silnější pozici než nominální hlava státu, tedy prezident. Prvním duchovním vůdcem se stal Chomejní. Lidská práva v této době nebyla dodržována v dostatečné míře.

Největší změny v zahraniční politice nastaly v postoji vůči Spojeným státům – USA se stalo tím největším nepřítelem pro Írán. Příkladem je situace, kdy se 4. listopadu Íráncům podařilo vniknout na americké velvyslanectví v Teheránu a držet personál po dlouhých 444 dní. Nakonec obě strany došli k vzájemně finanční dohodě a rukojmí se mohli vrátit zpět do USA.

Ve stejné době na Írán zaútočil Saddám Husajn, který vyvolal 8 let trvající konflikt. Formální záminkou byl fakt, že došlo k porušení tzv. alžírské smlouvy z roku 1975, ve které se jednalo o využívání přístupu k Šatt al-Arab. Saddám se snažil chránit bezpečnost svých „iráckých“ občanů v íránské oblasti Chúzestán, a také chtěl rozšířit svůj přístup do Perského zálivu a k ropným polím, která se nacházela v této oblasti. První dva roky této války měl díky změnám v politickém aparátu převahu Saddám, ale od roku 1982 začali Íránci vytlačovat irácké vojsko. Poté, co se vrátily hranice do doby před válkou, odmítl Chomejní přijmout nabízené příměří, protože chtěl ukázat jak silný je Írán pod jeho vedením. Od roku 1986 se do pomoci Iráku zapojilo i mnoho velmocí (USA, Velká Británie, Francie, SA...), které také dodávaly Iráku materiální moc. Írán byl podporován Sýrií, Libyí a Severní Koreou. V roce 1988 Chomejní přijal dohodu o příměří navrženou Spojenými národy a ukončil nejdéle trvající konvenční válku 20. století, která si vyžádala přes milion životů.

³⁴ AXWORTHY, Michael. 2009. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. s.192

Současný vývoj

Rúholláh Chomejní zemřel nedlouho po ukončení íránsko-irácké války v roce 1989 a jeho nástupcem se překvapivě stal Alí Chameneí, který před svým jmenováním zastával funkci prezidenta.³⁵

Chameneí neměl takovou autoritu mezi islámským duchovenstvem ani charisma vůdce, i když byl ihned po nástupu do funkce jmenován ajatolláhem. Na významu začal získávat naopak prezidentský úřad, na který přešly pravomoce, když se zrušila funkce předsedy vlády. v červenci 1989 byl zvolen prezidentem Alí Akbar Hášemí Rafsandžání.³⁶

V devadesátých letech převládly spíše pragmatičtější názory na vedení státu, kladl se důraz na ekonomický rozvoj a snahu větší soběstačnou, narušenou mezinárodními sankcemi. Tento útlum díky sankcím ale pomohl se vyhnout první válce v Perském zálivu, kde si Irák svým jednáním celý svět zneprátelil.

V roce 1997 se konaly volby, v nichž byl zvolen prezident Muhammad Chátamí, někdejší ministr kultury, který se snažil o liberalizaci politického režimu a jeho struktur. Větším změnám politického systému bránila Rada dohlížitelů, která se skládala převážně z konzervativců, kteří se neustále snažili udržet v zemi smýšlení z dob Chomejního. Několik pozitivních změn ale vykonali, např. byla „zmírněna“ cenzura, takže se v tisku mohla objevovat kritika na adresu vlády. Vítězství reformní strany v roce 2000 pomohlo v tomto trendu, ale neschopnost využití této nově nabyté moci se ukázala ihned v následujících parlamentních volbách 2004, kdy Rada dohlížitelů vyškrtla přes 2500 osob z kandidátských list, přičemž většinou tvořili lidé z této reformní strany.

Prezident Chátamí vládl 8 let. V téže době usiloval znovu o prezidentský post také Rafsandžání, který chtěl pokračovat ve stopách Chátamího, ale v prvním kole voleb se mu nepodařilo získat většinu pro zvolení.

³⁵ AXWORTHY, Michael. 2009. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. s.199-200

³⁶ Tamtéž. s 203-207

Do druhého kola nastoupil proti úřadujícímu starostovi Teheránu Mahmúdu Ahmadínedžádovi, který byl znám velkou kritikou Západu a Izraele. Ve druhém kole získal 62% hlasů Ahmadínedžád a stal se prezidentem.³⁷ Po jeho nástupu do funkce se vrací opět konzervativní postoj k vedení státu. Prezident začíná svou vládu tím, že omezí využívání internetu v zemi, ale jak jsem na vlastní kůži pocítil, Íránci si vždy najdou nějakou cestu jak se přes tyto zákazy dostat. Dále se Ahmadínedžád díky mediím snaží zlepšovat svůj jaderný program, kterým chce dosáhnout vývoje jaderné zbraně, a tato rétorika je velmi silně podporována lidem. Během této doby se také podaří íránským inženýrům vyslat několik raket do vesmíru s opičí posádkou a podle dostupných informací se rakety vrátily i zpět na zem i s pasažéry. Tato ukázka moci znepokojuje Západní země, a proto na Írán tlačí, aby povolil vstup komisi pro jadernou bezpečnost, to po několika letech Írán povoluje.³⁸ V roce 2008 se konaly volby do parlamentu, proti jejichž výsledkům v následujících letech protestovala skupina Green Movement, vedená velkým ajatolláhem Hussainem Alím Montazerím, Mehdím Karrubím a Mir Hussainem Músáwím. Představitelé této skupiny byli perzekuováni a všechny protesty byly potlačeny silou. Roku 2013 se konaly další prezidentské volby, ve kterých zvítězil již v první kole Hassan Rouhání a v srpnu 2013 se stal prezidentem. Ruháního zastává liberální postoj k vedení státu a jím zvolená politika se snaží zlepšit vztahy se Západem. Írán má velmi komplikovanou politickou strukturu. Již výše bylo zmíněno, že hlavním představitelem je prezident, ale fakticky nejvyšší moc má rahbar, který je volen doživotně Radou expertů. Tento duchovní vůdce jmenuje nejvyšší soudce, je vrchním velitelem ozbrojených sil a jmenuje také Radu dohlížitelů- instituci, kterou lze přirovnat k ústavnímu soudu s rozšířenou pravomocí. Rahbar má také právo, kdykoliv odvolat prezidenta během jeho funkčního období. Zákonodárnou moc zastupuje

³⁷ AXWORTHY, Michael. 2009. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. s. 210

³⁸ UN, *Iran nuclear talks 'going around in circles'* – UN official [online]

jednokomorové Islámské poradní shromáždění, které má 290 člen, je nezávislé na výkonné moci a prezident nemá pravomoc jej rozpustit.

4.2 Současný politický vliv Írán na BV a její angažovanost v AJ

Ruháního důkazem změny politiky státu i zrychlení vyřízení víz, kdy se za dřívějších vlád čekalo několik měsíců na potvrzení a teď podle íránské vlády by se mělo dát vše vyřídit v řádu několika týdnů. Prezident si také uvědomuje, že Írán má mnohé co nabídnout světu, je to totiž jedna z kolébek lidstva a je zde mnoho historicky velmi cenných a velmi dobře zachovalých artefaktů z dějin světa. Írán prostřednictvím své propagandy neustále utvrzuje svůj lid o tom, že islámská společnost v jejich podání je v popředí proti západním mocnostem a sekulárním doktrínám. Vláda také tvrdí, že díky tomuto faktu by měl Írán usilovat o vůdcovské postavení na Blízkém východě, podle jiných se ale jedná pouze o slepý úspěch islámské revoluce. Taková slova jsou rozhodující pro pochopení síly této ší'itské revoluce, která dominuje Střednímu Východu již několik desetiletí. Od vypuknutí Arabského jara, Írán pracuje na tom, aby svůj klesající vliv co nejvíce zpomalil. Íránský režim dělá vše co je v jeho silách, aby zlepšil své geo-politické postavení v regionu a zlepšil své vztahy se Saudskou Arábií a jejich spojenci Aliancí zálivu.

Důkazem je ustup v jejich důležitých programech (jako například z ideologického pohledu, dále íránská konvenční vojenská síla, jejich status sponzora terorismu a také jejich program jaderných zbraní, i když je ale Írán pořád velkým hráčem na tomto poli) v regionu. Příkladem je Íránský pohled na situaci v Bahrajnu, v němž je většinová ší'itská populace a kde se saúdská vláda bála výsledku ší'itských politických reforem. Takže když saúdští vojáci zasáhli na povstání, Západ nad tím zavřel oči. Íránská vláda toto viděla jako nespravedlnost, ale vzhledem k zaměření na povstání v Egyptě a Libyi tomu svět nevěnoval takovou pozornost.

Hodně lhostejná k tomuto tématu byla i po výzvě z íránské strany Rada bezpečnosti OSN a to i přesto, že intervence byla do očí bijící. Nakonec však na to doplatil Írán nejvíce za porušení nezasahovat. Lze uvést dva příklady. Prvním je zpráva OSN ze dne 25. dubna 2011, ve které zaznělo, že Bahrajn obvinil Hizballah, že zde v Bahrajnu trénoval opoziční skupinu pocházející s Libanonu a Íránu.³⁹ Za druhé, dne 23. května 2011 stalo v reakci na intervenci oznámení Bahrajnu, že jeho bilaterální dohody s Íránem o importu zemního plynu byly zastaveny, a to díky vměšování se Íránu do vnitřních záležitostí Bahrajnu. Podle bahrajnského ministra zahraničí, šejcha Khalida bin Ahmeda bin Muhammeda al Khalifi : „opakovaná provokativní prohlášení ze strany Teheránu jsou bezpochyby překážkou pro případné dohody mezi oběma stranami.“

Tento fakt byl vyvrácen ajatolláhem Alí Chameneíem, který 3. 2. 2012 při páteční modlitbě v Teheránu prohlásil: "*Vládci Bahrajnu tvrdili, že Írán je zapojen v událostech Bahrajnu. To je lež. Ne, nebudeme zasahovat. , , , Kdybychom zasahovali, podmínky v Bahrajnu by byly jiné.*"⁴⁰

Jedna z mála věcí, která se v Bahrajnu změnila, bylo uvolnění cenzury. Díky tomu se v knihkupectvích se začaly prodávat knihy, které se zabývaly ší'itskou problematikou. V této době se staly populární knihy shírazíovských autorů.⁴¹ Írán předpokládá pokles a jeho spojenci ve své síle oslabují a protivníci nabírají převahu. Íránská moc a vliv byla vždy přehnaná k její síle pouze napomohlo zvýšené sektářské štěpení, zběhnutí Hamásu a další. Výše uvedený důkaz je v rozporu s dřívější prognózou, že Írán bude rozšiřovat svůj vliv a exportovat ší'itskou revoluci do světa jako protiváhu sunnitského islámu s podporou USA. Tato prognóza vyvolala zvýšenou pozornost a podezřívavost Západu.

³⁹ MATTHIESEN, Toby. 2013. *Sectarian gulf: Bahrain, Saudi Arabia, and the Arab Spring that wasn't*. s.50 - 53

⁴⁰ KHAMENEI,. *Supreme Leader: Iran Will Not Back Down, Will Confront Threats at Right Time* [online].

⁴¹ MATTHIESEN, Toby. 2013. *Sectarian gulf: Bahrain, Saudi Arabia, and the Arab Spring that wasn't*. s.37 -40

Ve skutečnosti postoj regionální politiky dostal velkou ránu, a to pouze s částečnou výjimkou Jemenu, kde se Teherán snažil vybudovat nové sítě vlivu pro další rozvoj. Mezitím byl Asadův režim důkladně legitimizován, a země byla vyloučena z Ligy arabských států. Toto vytvořilo značné obavy o Hizballah, libanonské milice, který je hlavní nestátním spojencem Íránu. Klasická rovnováha dynamiky sil vyvolala rozsáhlé vytlačování Teheránu regionálními soupeři. Jak již bylo dříve zmíněno, ačkoli Írán prohlásil toto islámské probuzení, že to jenom pokračování jejich revoluce z 1979, je nutno říct, že pokud nějaké události v Íránu pomohly rozdmýchat Arabské jaro, byly to ty z voleb roku 2009.

Írán je blízkým strategickým spojencem Sýrie a tak vidí přežití její vlády jako rozhodující pro své regionální zájem. Íránský nejvyšší vůdce, Alí Chameneí, vyjádřil již od začátku občanské války v Sýrii podporu syrské vládě a poskytl jí finanční, technickou a vojenskou podporu včetně školení a také některé bojové jednotky. Libanonští bojovníci Hizballahu podporovaní Teheránem převzali přímou kontrolu nad výcvikem syrských bojových jednotek od roku 2012. V roce 2014, který se shoduje s mírových rozhovorů v Ženevě II, Írán zvýšil podporu pro syrského prezidenta Asada⁴², která je ale v této době mířená především proti ISIS. Země si totiž uvědomuje, že tato organizace je současným největší hrozbou pro syrský režim.

⁴² SPIELMANN, Peter James. *Geneva II: Iran not in first round of nations for UN Syria peace talks* [online].

5. Shrnutí

Saúdská Arábie a Írán jsou kvůli své velikosti a ropnému bohatství přirození geopolitičtí soupeři a jejich rivalita předcházela íránské revoluci roku 1979, před kterou byly obě země klíčovými spojenci USA. Jejich nepřátelství je spíše právě o geopolitice než o náboženství, nicméně obě strany v tomto mocenském boji používají náboženství jako nástroje zahraniční politiky. Celý arabský svět je svědkem masových demonstrací a změny režimu (populárně nazvaných Arabské jaro). V důsledku zvýšených životních nákladů, nezaměstnanost, korupce je míra nezaměstnanosti v arabském světě jednou z nejvyšších vůbec. Odhaduje se, že roku 2050 bude ve výši 55 milionů Arabů nezaměstnaných.⁴³ Důvodem je především absence investic do vlastních ekonomik a to zejména v zemědělství a zpracovatelském průmyslu. Arabské jaro bylo pro arabské vlády výzvou k vytvoření pracovních míst pro stále rostoucí počet mladých lidí v produktivním věku. Každý rok 2,8 milionu mladých arabských lidí začíná podnikat. Tohoto faktu, by měli využít obě země a vytvořit pro své občany dobré pozice, aby upevnili své pozice na poli lídru na Blízkém východě.

⁴³ PANARA, Carlo a Gary WILSON. 2013. *The Arab spring: new patterns for democracy and international law*.s.71

6. Závěr

Práce se snažila shrnout dění v Íránu a Saudské Arábii za posledních 5 let a ukázat jakou roli zastávají tyto země na Blízkém východě a jak silnou politickou moc mají. Obě země řeší mnoho konfliktních témat a mají odlišný pohled na situace probíhající na Blízkém východě, ale v průběhu času je zde vidět posun k zlepšení, stejně jako hledání společného porozumění mezi těmito národy. V zemích se nedávno měnili hlavní představitelé a jenom čas ukáže, jak velké změny se budou dít ve společných vztazích. Írán usiluje o zlepšení vztahů se Západem a snaží se pomalu otevírat světu kolem sebe. Toho to by mělo Saudská Arábie, jakožto největší spojenec Západu využít. Saudská Arábie i Írán jsou oba členy OPECu a díky zasedání v této organizace by mohli nacházet společná témata k rozhovorům. Dalším, co tyto státy spojuje, je postoj vůči organizaci ISIS, která je hrozbou pro obě země a to jak s náboženského, tak i z geopolitického hlediska, protože obě země mají s tímto uskupením společné hranice. Oba představitelé těchto států jsou krátkou dobu u moci, ale ukazuje se, že by mohli najít společnou řeč na řešení mnoha problému.

7. Resumé

The theme of the Arab Spring, I chose because I'm very interested in, and is currently in the Middle East is very topical. The first chapter outlines the phenomenon of the Arab Spring, and also shows the gradual spread of this phenomenon and its impact on individual countries of the Middle East. It also mentioned that in every country under development for different time and in some countries was followed by another revolution. In the second chapter, devoted to Saudi Arabia, we imagine the foreign policy of this country, his country and help his involvement in the events. The third chapter introduces look and attitude of Iran and in the last section we summarize the previous two chapters. This work has the purpose to bring the two countries look at another phenomenon of the Arab world.

8. Seznam použité literatury

AHMARI, Sohrab a Nasser WEDDADY. 2012. *Arab Spring dreams: the next generation speaks out for freedom and justice from North Africa to Iran*. 1st ed. New York: Palgrave Macmillan, xvi, 235 p. ISBN 978-023-0115-927.

AXWORTHY, Michael. 2009. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 319 s. Dějiny států. ISBN 978-807-1069-942.

BAHBOUH, Charif. 2011. *Království Saúdské Arábie: historie, literatura, geografie = Mamlakat al-‘Arabījat as-Sa‘ūdīyat*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 108 s., [21] s. obr. příl. ISBN 978-80-86149-64-6.

BEININ, Joel a Frédéric VAIREL. [2011], ©2011. *Social movements, mobilization, and contestation in the Middle East and North Africa*. Second Edition. Stanford, California: Stanford University Press, xiv, 308 pages. Stanford studies in Middle Eastern and Islamic societies and cultures. ISBN 9780804775250-.

BERÁNEK, Ondřej. *Arabské revoluce: demokratické výzvy, politický islám a geopolitické dopady*. Vydání 1. 301 pages. ISBN 978-802-0022-981.

KROPÁČEK, Luboš. 1999. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 284 s. Moderní dějiny, sv. 2. ISBN 80-702-1298-5.

KROPÁČEK, Luboš. 2003. *Duchovní cesty islámu*. 3., dopl. vyd. Praha: Vyšehrad, 292 s. ISBN 80-702-1613-1

KROPÁČEK, Luboš. 1996. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 263 s. ISBN 80-702-1168-7.

MABON, Simon. 2013. *Saudi Arabia and Iran: soft power rivalry in the Middle East*. New York: I.B. Tauris, 298 p. Library of modern Middle East studies, 132. ISBN 17-807-6311-5.

MATTHIESEN, Toby. 2013. *Sectarian gulf: Bahrain, Saudi Arabia, and the Arab Spring that wasn't*. Stanford, Calif.: Stanford Briefs, an imprint of Stanford University Press, xiv, 192 p. ISBN 9780804787222.

PANARA, Carlo a Gary WILSON. 2013. *The Arab spring: new patterns for democracy and international law*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, xi, 292 p. ISBN 978-900-4243-415.

Online odkazy :

AFP, (ed.). 2013. Tunisia leaders evicted from police memorial. AFP,. Tunisia leaders evicted from police memorial [online]. [cit. 2015-05-07].

Dostupné z: [http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/10/tunisia-leaders-evicted-from-police-memorial-](http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/10/tunisia-leaders-evicted-from-police-memorial-20131018135840923875.html)

[20131018135840923875.html](http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/10/tunisia-leaders-evicted-from-police-memorial-20131018135840923875.html)AMARA, TAREK. 2012. Two dead as protesters attack U.S. embassy in Tunisia. AMARA, TAREK. *Two dead as protesters attack U.S. embassy in Tunisia* [online]. [cit. 2015-05-08].

Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/09/14/us-protests-tunisia-school-idUSBRE88D18020120914>

BLACK, Ian. Saudi Arabia's King Abdullah dies at 90 [online]. BLACK, Ian. 2015 [cit. 2015-05-11]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/world/2015/jan/22/saudi-arabia-king-abdullah-dies>

BLACK, Ian. Saudi Arabian security forces quell 'day of rage' protests [online]. BLACK, Ian. 2011 [cit. 2015-05-11]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/world/2011/mar/11/saudi-arabia-police-quell-protests>

HARDY, Roger. 2011. What happened to the Arab Spring? HARDY, Roger. *What happened to the Arab Spring?* [online]. [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-13091091>

Jabhat al-Nusra [online]. Stamford University, 2012 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/493>

KHAMENEI, . Supreme Leader: Iran Will Not Back Down, Will Confront Threats at Right Time [online]. KHAMENEI, . 2012 [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: http://english.khamenei.ir/index.php?option=com_content&task=view&id=1581

SADIKI, Labri. 2011. *The Bouazizi 'big bang'* [online]. SADIKI, Larbi. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/12/2011121713215670692.html>

Security Council Approves 'No-Fly Zone' over Libya, Authorizing 'All Necessary Measures' to Protect Civilians, by Vote of 10 in Favour with 5 Abstentions [online]. 2011 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2011/sc10200.doc.htm>

Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States [online]. 2012, s. 75-80 [cit. 2015-05-09]. DOI: 10.1177/1940161207313175. Dostupné z: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/six_point_proposal.pdf

SPIELMANN, Peter James. Geneva II: Iran not in first round of nations for UN Syria peace talks [online]. SPIELMANN, Peter James. Reuters, 2014 [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/geneva-ii-iran-not-in-first-round-of-nations-for-un-syria-peace-talks-9043079.html>

STEPHEN, Chris, Kareem SHAHEEN a Mark TRAN. 2015. Tunis museum attack: 20 people killed after hostage drama at tourist site [online]. STEPHEN, Chris, Kareem SHAHEEN a Mark TRAN. [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/18/eight-people-killed-in-attack-on-tunisia-bardo-museum>

UN, Iran nuclear talks 'going around in circles' – UN official [online]. 2013 [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45068#.VVQ95rntmko>

WILSON, Steve (ed.) a Hannah STRANGE (ed.). 2013. President Mohamed Morsi rejects Egypt army's ultimatum, as ministers resign [online]. WILSON, Steve (ed.) a Hannah STRANGE (ed.). [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/10154074/President-Mohamed-Morsi-rejects-Egypt-armys-ultimatum-as-ministers-resign.html>

Yemen's president Ali Abdullah Saleh cedes power [online]. 2012 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-17177720>

ZIEGLER, Helen. Saudi Amarco: A Brief Overview About Saudi Aramco [online]. ZIEGLER, Helen. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://www.hziegler.com/articles/aramco-general.html>